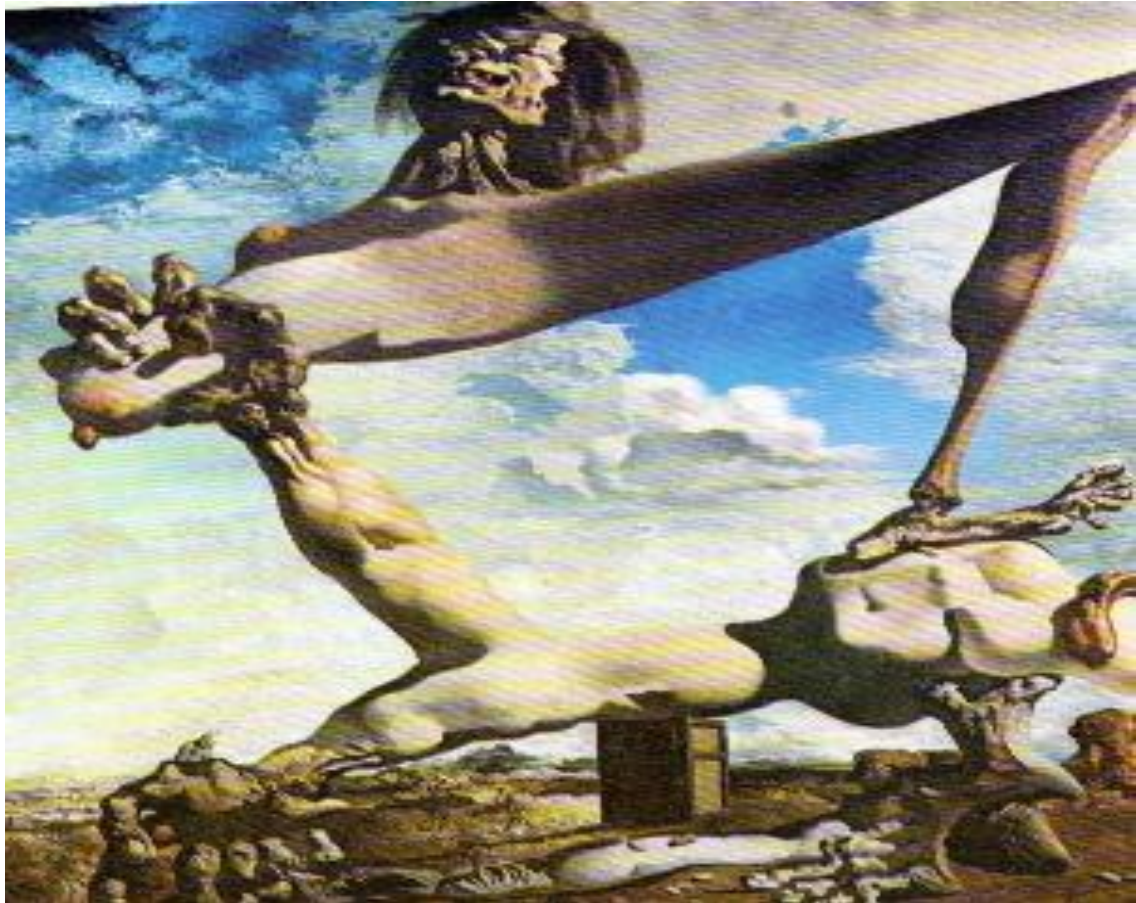


# Εμφύλιος πόλεμος

ΧΩΡΑΦΑ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

A<sub>4</sub>



## ΟΡΙΣΜΟΣ

Ο εμφύλιος πόλεμος είναι πόλεμος κατά τον οποίο μέρη εντός της ίδιας κουλτούρας, κοινωνίας ή εθνικότητας πολεμούν το ένα το άλλο διεκδικώντας τον έλεγχο της πολιτικής εξουσίας.

Μερικοί εμφύλιοι πόλεμοι χαρακτηρίζονται ως επαναστάσεις όταν ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης συντελείται σημαντική κοινωνική αναδιάρθρωση. Μια εξέγερση, επιτυχής ή ανεπιτυχής, πιθανόν να θεωρηθεί εμφύλιος πόλεμος από κάποιους ιστορικούς, αλλά αυτό μόνο οργανωμένοι στρατοί εμπλακούν σε συμβατικές μάχες. Άλλοι ιστορικοί δηλώνουν ότι το κριτήριο για έναν εμφύλιο πόλεμο είναι ότι πρέπει να υπάρχει παρατεταμένη βία μεταξύ οργανωμένων φατριών ή συγκεκριμένων περιοχών μιας χώρας (με συμβατικό ή όχι πόλεμο).

## ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

- Πελοποννησιακός Πόλεμος

Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος ανάμεσα στη Αθηναϊκή και την Πελοποννησιακή Συμμαχία, υπό την ηγεμονία της Σπάρτης, διήρκεσε, με μερικές ανακωχές, από το 431 π.Χ. έως το 404 π.Χ. και έληξε με την ολοκληρωτική ήττα των Αθηναίων, δίνοντας τέλος στον πολιτισμικό «χρυσό αιώνα». Όταν τελικά η Πελοποννησιακή Συμμαχία κατάφερε να επικρατήσει, βρέθηκε αρκετά αποδυναμωμένη και η ίδια, στην ηγεσία πόλεων φτωχών ή και αποδεκατισμένων από τον πόλεμο, οι οποίες δεν έπαυαν εντούτοις να έχουν φιλοδοξίες, διαφορετικές οικονομίες αλλά και διάφορη πολιτική τοποθέτηση στον τρόπο διακυβέρνησής τους. Ο Θουκυδίδης ως καταλυτικό αίτιο στην κήρυξη του πολέμου αναφέρει, «Ήταν η ολοένα αυξανόμενη δύναμη της Αθήνας που προκάλεσε φόβο στους συμμάχους της Σπάρτης και κατέστησε τη σύρραξη ανάμεσα στις δύο πόλεις αναπότρεπτη».

Οι ιστορικοί χωρίζουν αυτόν τον μεγάλο πόλεμο σε διάφορες φάσεις -οι περισσότεροι τον χωρίζουν σε τρεις:

Η πρώτη φάση του πολέμου ονομάζεται Αρχιδάμειος Πόλεμος και χαρακτηρίζεται από τις εισβολές των Σπαρτιατών στην Αττική, τις λεηλασίες των παραλίων της Πελοποννήσου από τις Αθηναϊκές δυνάμεις την επιδημία που αποδεκάτισε την Αθήνα.

Η πρώτη φάση έληξε με την εύθραυστη ειρήνη του Νικία, με την Αθήνα να έχει φαινομενικά κάποια υπεροχή και να μπορεί να υποστηρίξει ότι ήταν η κερδισμένη του δεκαετούς πολέμου σε σύγκριση με τη Σπάρτη. Η ειρήνη του Νικία τερματίζεται επίσημα τον Αύγουστο του 414 π.Χ. αλλά ουσιαστικά καταργείται πολύ νωρίτερα, στη διάρκεια του μεσοπολέμου.

Η δεύτερη φάση του πολέμου η εκστρατεία στη Σικελία. Εξελίσσεται από το 415 π.Χ. έως το 413π.Χ.. Από τα μέσα, δηλαδή από το 414 π.Χ. και μετά αποτελεί ανοιχτή ρήξη Αθήνας και Σπάρτης, αφού έξω από τις Συρακούσες συγκρούονται πλέον ουσιαστικά Αθηναίοι και Σπαρτιάτες. Ως γεγονός τοποθετείται χρονικά στα όρια «ειρήνης» και πολέμου, αφού πολλοί σύγχρονοι ιστορικοί θεωρούν ως δεύτερη φάση του πολέμου τον Δεκελεικό πόλεμο που άρχισε το 413 π.Χ. Το τέλος της σικελικής εκστρατείας συμπίπτει χρονικά με την οχύρωση της Δεκέλειας από τους Σπαρτιάτες. Άλλοι ιστορικοί εξετάζουν τη σικελική εκστρατεία ως τη δεύτερη φάση του πολέμου. Σημαντικότερα γεγονότα στη διάρκεια της σικελικής εκστρατείας είναι: η αναποφασιστικότητα και η ασθένεια του Νικία, η αυτομόληση του Αλκιβιάδη στο στρατόπεδο των Σπαρτιατών και οι εισηγήσεις του προς αυτούς, η παρουσία (μετά το 414 π.Χ.) στο πλευρό των Συρακουσίων ενός ικανού Λακεδαιμονίου στρατηγού, του Γύλιππου. Ο θάνατος εκεί αρχικά του στρατηγού Λαμάχου και μετέπειτα του Νικία αλλά και του στρατηγού Δημοσθένη, δηλαδή προσώπων που ήταν σημαντικά όχι μόνον για τη στρατιωτική, αλλά και για την πολιτική ζωή της Αθήνας. Η συντριβή του αθηναϊκού ναυτικού αλλά και η απώλεια χιλιάδων μαχίμων Αθηναίων στα ορυχεία στα οποία οδηγήθηκαν από τους νικητές για καταναγκαστικά έργα και στα οποία οι περισσότεροι πέθαναν από τις κακουχίες.

Τρίτη φάση του πολέμου τυπικά αρχίζει το 413 π.Χ. με το Δεκελεικό Πόλεμο και κρατάει μέχρι το 404 π.Χ., οπότε και οι Αθηναίοι συντρίβονται. Κύριο χαρακτηριστικό του Δεκελεικού πολέμου ήταν η

καθοριστική πλέον ανάμιξη των Περσών στην ελληνική διαμάχη, η απελπισία των Αθηναίων που είχαν στερηθεί σημαντικούς πολιτικούς και βρίσκονταν σε κατάσταση πανικού, η ναυτική ήττα των Αθηναίων από τους Σπαρτιάτες .

Το τέλος του πολέμου δόθηκε με συνέδριο στη Σπάρτη που οι Σπαρτιάτες συγκάλεσαν. Οι σύμμαχοι της Σπάρτης απαίτησαν να ισοπεδωθεί ολοκληρωτικά η Αθήνα και όλοι οι κάτοικοι της να γίνουν δούλοι. Οι Σπαρτιάτες όμως δείχνοντας μεγαλοψυχία και αναλογιζόμενοι την προσφορά της Αθήνας κατά τους Περσικούς Πολέμους αρνήθηκαν να την καταστρέψουν και να υποδουλώσουν τους κατοίκους και δέχτηκαν να συνάψουν ειρήνη με τους παρακάτω όρους, ουσιαστικά σώζοντας την απ' την οργή των υπόλοιπων Ελλήνων, αφού καμία πόλη δεν μπορούσε να αμφισβητήσει την απόφασή τους:

- i. Οι Αθηναίοι να παραδώσουν όλα τα πλοία τους, εκτός από 12.
- ii. Να κατεδαφιστούν τα Μακρά τείχη και τα τείχη του Πειραιά.
- iii. Να επανέλθουν όλοι οι πολιτικοί εξόριστοι.
- iv. Οι Αθηναίοι να ακολουθούν τους Σπαρτιάτες και να έχουν τους ίδιους εχθρούς και φίλους.

- Κορινθιακός Πόλεμος

Ο Κορινθιακός Πόλεμος ήταν αρχαία ελληνική πολεμική σύγκρουση, η οποία διήρκεσε από το 395 μέχρι το 387 π.Χ, με αντίπαλους την Αρχαία Σπάρτη και τους σύμμαχους της από τη μια πλευρά, και την Αθήνα, το Άργος, την Κόρινθο, τη Θήβα και την Περσία από την άλλη. Η άμεση αιτία του πολέμου ήταν μια τοπική σύγκρουση μεταξύ της Σπάρτης και της Θήβας στην Στερεά Ελλάδα. Άλλη αιτία του πολέμου ήταν η εχθρότητα που υπήρχε απέναντι στη Σπάρτη, η οποία προκλήθηκε «μετά την επέκταση της ηγεμονίας της στη Μικρά Ασία, στην Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα ακόμα και στη... Δύση».

Ο πόλεμος διεξήχθη σε δύο μέτωπα, στην Κόρινθο και στη Θήβα (χερσαίο μέτωπο) και στο Αιγαίο Πέλαγος (θαλάσσιο μέτωπο). Στο χερσαίο μέτωπο, οι Σπαρτιάτες είχαν αρκετές επιτυχίες, αλλά δεν κατάφεραν να εκμεταλλευτούν το πλεονέκτημα που απέκτησαν. Στη θάλασσα, οι Σπαρτιάτες ηττήθηκαν από τον περσικό στόλο στις αρχές

του πολέμου, και με αυτό το γεγονός έληξαν οι προσπάθειες της Σπάρτης για υπεροχή στη θάλασσα. Εκμεταλλευόμενη αυτό το γεγονός, η Αθήνα διεξήγαγε αρκετές θαλάσσιες εκστρατείες μετά το τέλος του πολέμου και επεξέτεινε την ηγεμονία της. Οι πόλεις, τις οποίες κατέλαβαν οι Αθηναίοι, έγιναν μέλη της Δηλιακής Συμμαχίας.

Τρομαγμένη από τις επιτυχίες της Αθήνας, η Περσία διέλυσε τη συμμαχία μαζί της και συμμαχική με την Σπάρτη. Αυτό το γεγονός ανάγκασε τις συγκρουόμενες πλευρές να υπογράψουν συμφωνία ειρήνης. Η Ανταλκίδειος ειρήνη (γνωστή και ως Βασίλειος ειρήνη) υπογράφηκε το 387 π.Χ και είχε ως αποτέλεσμα τη λήξη του πολέμου. Η Ιωνία θα βρισκόταν υπό την κυριαρχία των Περσών, ενώ οι υπόλοιπες ελληνικές πόλεις ανακηρύχθηκαν ανεξάρτητες. Η συμφωνία ειρήνης έδειξε την ικανότητα της Περσίας να παρεμβαίνει με επιτυχία στην ελληνική πολιτική και επιβεβαίωσε την ηγεμονία της Σπάρτης στο ελληνικό πολιτικό σύστημα.

### Ελληνικός Εμφύλιος 1823 – 1825

Ο Ελληνικός εμφύλιος της περιόδου 1823 - 1825 έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της ελληνικής επανάστασης ως ανταγωνισμός ισχύος για την ηγεσία της επανάστασης αλλά και του υπό διαμόρφωση νέου ελληνικού κράτους. Χωρίζεται σε δύο φάσεις: η πρώτη (Φθινόπωρο 1823 - Καλοκαίρι 1824) χαρακτηρίστηκε από έντονες πολιτικές διαμάχες μεταξύ Φιλικών και Κοτζαμπάσηδων, ενώ η δεύτερη (Ιούλιος 1824 - Ιανουάριος 1825) από εμφύλιες συρράξεις μεταξύ κυβερνητικών, υποστηριζόμενων από την Αγγλία, και Πελοποννησίων.

- Α΄ ελληνικός εμφύλιος

Το Φθινόπωρο του 1823 συγκεντρώθηκαν στη Σιλίμνα της Τρίπολης οι Θεόδωρος και Πάνος Κολοκοτρώνης, Θ. Νέγρης, Γεώργιος Σισίνης, Φωτήλας, Οδυσσέας Ανδρούτσος, Δημήτριος Πλαπούτας, Νικηταράς, Δημήτριος Υψηλάντης, Γ. Καραμάνος, Μούρτζινος κ.α. Εκεί αποφασίστηκε από κοινού η αντίσταση κατά του εκτελεστικού, δηλαδή του κυρίαρχου οργάνου εξουσίας, και όλοι μαζί ορκίστηκαν «ενώπιον της εικόνας του Χριστού» ότι θα αγωνιστούν ενωμένοι.

Παρόλο που το μέλλον των κοτζαμπάσηδων προδιαγραφόταν δυσοίωνο λόγω της μεγάλης δημοτικότητας που είχαν οι αντίπαλοι τους στα λαϊκά στρώματα, ο Κολοκοτρώνης εντελώς ξαφνικά προσχωρεί στο κόμμα των κοτζαμπάσηδων με αντάλλαγμα τον διορισμό του γιου του Πάνου ως φρουράρχου του Ναυπλίου και τον διορισμό του ίδιου στη θέση του αντιπροέδρου του εκτελεστικού. Επίσης στη συμφωνία αποφασίστηκε να αρραβωνιάσει τον γιό του, Κολίνο, με την κόρη του Κανέλλου Δεληγιάννη, προκρίτου της Γορτυνίας. Η απόφαση αυτή του Κολοκοτρώνη εξόργισε τους συναγωνιστές του και ιδιαίτερα τον Δημήτριο Πλαπούτα.

Αν και στην θέση του αντιπροέδρου του εκτελεστικού, ο Κολοκοτρώνης παρέμενε πολιτικά ανίσχυρος, ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος ως πρόεδρος του βουλευτικού και ο Κολοκοτρώνης έρχονται σε σύγκρουση. Ο Κολοκοτρώνης τον απείλησε λέγοντας του «μην καθίσεις πρόεδρος, ότι έρχομαι και σε διώχνω με τα λεμόνια, με τη βελάδα όπου ήρθες». Ύστερα από αυτή την προειδοποίηση ο Μαυροκορδάτος αναχώρησε για την Ύδρα, όπου μπορούσε ελεύθερα να σχεδιάσει τις πολιτικές του κινήσεις. Η αποχώρηση του Μαυροκορδάτου θεωρήθηκε επιτυχία του Κολοκοτρώνη που δεν μπορούσε τότε να συνειδητοποιήσει τα μελλούμενα. Ο Μαυροκορδάτος έχοντας στενές επαφές με την Αγγλική κυβέρνηση, είχε σχεδόν εξασφαλίσει την υπόσχεση τους για δάνειο. Αλλά και η κίνηση του να καταφύγει στην Ύδρα φανέρωσε τις στενές του σχέσεις με την οικογένεια Κουντουριώτη, η οποία από αυτό το σημείο και μετά θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις εμφύλιες διαμάχες.

Η επανάσταση είχε φτάσει σε κρίσιμη καμπή. Ο Κολοκοτρώνης καταφέρνει να πείσει τα μέλη του Εκτελεστικού να εγκατασταθούν στο Ναύπλιο, το οποίο ήλεγχε ο γιος του ενώ τα μέλη του Βουλευτικού αρνούνται να τους ακολουθήσουν παραμένοντας στο Άργος. Ο Κολοκοτρώνης παραιτείται από το Εκτελεστικό ενώ το Βουλευτικό καθαιρεί πραξικοπηματικά το μέλος του Εκτελεστικού, Μεταξά, φιλικά προσκείμενο στην παράταξη Κολοκοτρώνη. Στις 28 Νοεμβρίου στρατιωτικό σώμα, περίπου στα 200 άτομα, με επικεφαλής τον Νικηταρά, τον Χατζηχρήστο και τον Πάνο Κολοκοτρώνη κατευθύνεται προς το Άργος όπου αρχίζει τις διαπραγματεύσεις. Οι τελευταίοι αρπάζουν εκ μέρους του εκτελεστικού τις σφραγίδες και τα πρακτικά

ενώ 23 από τους 40 βουλευτές κατέφυγαν στο Κρανίδι ζητώντας την προστασία των Υδραίων.

Αμέσως το Βουλευτικό αν και δεν είχε την απαραίτητη απαρτία καθαίρεσε τον πρόεδρο του Εκτελεστικού Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη καθώς και τον Σωτήρη Χαραλάμπε, απλό μέλος, αντικαθιστώντας τους με τους Γεώργιο Κουντουριώτη, Μπότσαρη, Ανδρέα Λόντο, Ιωάννη Κωλέττη και Ανδρέα Ζαΐμη. Ο τελευταίος παραιτήθηκε και την θέση του πήρε ο Σπηλιωτάκης. Στη συνέχεια η κυβέρνηση του Κρανιδίου προκήρυξε εκλογές με σκοπό την αντικατάσταση των βουλευτών που αρνήθηκαν να προσέλθουν στο Κρανίδι. Παράλληλα όμως και η κυβέρνηση του Ναυπλίου προκήρυξε εκλογές για τον ίδιο ακριβώς λόγο.

Η κατάσταση ήταν δραματική αφού όχι μόνο υπήρχαν δύο πόλοι εξουσίας αλλά κυκλοφορούσαν και φήμες σχετικά με τουρκικά στρατεύματα που ετοιμάζονταν να προελάσουν στην Πελοπόννησο. Η κυβέρνηση του Ναυπλίου ήταν αδύναμη σε σχέση με αυτή του Κρανιδίου αφού είχε χάσει την υποστήριξη των λαϊκών μαζών εξαιτίας της δυσπιστίας τους προς το πρόσωπο του Κολοκοτρώνη. Επιπλέον είχε απέναντι της τους καπεταναίους της Ρούμελης, οι οποίοι είχαν συμμαχήσει με τους κοτζαμπάσηδες του Μοριά και τους караβοκύρηδες της Ύδρας.

Στις 17 Ιανουαρίου 1824 η κυβέρνηση του Ναυπλίου εγκαθίσταται στην Τρίπολη. Στις 2 Μαρτίου του ίδιου χρόνου ο Ανδρέας Μιαούλης αρχίζει να πολιορκεί το Ναύπλιο εκ μέρους της κυβέρνησης του Κρανιδίου και στις 31 Μαρτίου οι Νοταράς, Λόντος και Ζαΐμης φτάνουν μπροστά από τα τείχη της Τρίπολης. Τελικά ύστερα από διαπραγματεύσεις ο Κολοκοτρώνης συμφωνεί να εγκαταλείψει την Τρίπολη και αυτή να ανακηρυχτεί ελεύθερη πόλη χωρίς να έχει κανείς το δικαίωμα να την καταλάβει. Οι κοτζαμπάσηδες όμως καταπατούν την συμφωνία προκαλώντας την οργή του Κολοκοτρώνη, ο οποίος δίνει εντολή στον γιο του, Πάνο, να καταλάβει το Άργος και παράλληλα να λύσει την πολιορκία του Ναυπλίου. Με τη σειρά του ξεκίνησε να πολιορκεί την Τρίπολη.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι ο Παπαφλέσσας και ο Αναγνωσταράς είχαν προσχωρήσει στην αντίπαλη παράταξη

δημιουργώντας τεράστιο πρόβλημα στον Κολοκοτρώνη και γενικότερα στους Φιλικούς. Με αυτά τα δεδομένα η αποτυχία της παράταξης του Κολοκοτρώνη ήταν κάτι περισσότερο από σίγουρη. Έτσι στις 7 Ιουνίου και παρά τις αντιρρήσεις των Υδραίων, οι οποίοι ήθελαν ολοκληρωτική καταστροφή του Κολοκοτρώνη και των περί αυτόν, οι κοτζαμπάσηδες, συγκεκριμένα ο Λόντος και ο Ζαΐμης, έγιναν, ύστερα από διαπραγματεύσεις, κύριοι του Ναυπλίου. Με το τελευταίο αυτό γεγονός κλείνει η πρώτη φάση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου της περιόδου 1823-1825.

- Β' ελληνικός εμφύλιος

Στην δεύτερη φάση του ελληνικού εμφυλίου πολέμου πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η Ύδρα και οι Υδραίοι караβοκύρηδες και συγκεκριμένα η Αγγλόφιλη οικογένεια Κουντουριώτη που είχαν καταφέρει να συγκεντρώσουν το μεγαλύτερο μέρος της εξουσία με το μέρος τους. Από την άλλη αντίπαλοι τους ήταν οι κοτζαμπάσηδες του Μοριά και ο Θ. Κολοκοτρώνης. Με την συνεργασία του Αλέξανδρου Μαυροκορδάτου, ως εγγυητή του αγγλικού δανείου, και των Ρουμελιωτών, η υπεροχή των Υδραίων έναντι των αντιπάλων τους ήταν αδιαμφισβήτητη.

Είναι χαρακτηριστικό ότι από αυτό το χρονικό σημείο και μετά πολιτικοί αντίπαλοι των Κουντουριωταίων χαρακτηρίζονται όλοι σχεδόν οι Μωραΐτες (και δεν περιορίζονται πια στις παρατάξεις του Κολοκοτρώνη και των Φιλικών). Ενώ από την άλλη αντίπαλοι των Μωραϊτών ήταν οι Υδραίοι και οι Ρουμελιώτες. Οι κοτζαμπάσηδες, ιδιαίτερα αυτοί των Πατρών, φοβούμενοι τυχόν εχθρική ενέργεια εναντίον τους αρχίζουν να οργανώνονται καλύτερα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η παράδοση του Ναυπλίου στον Λόντο και τον Ζαΐμη από τον Κολοκοτρώνη. Ο συγκεκριμένος συμβιβασμός ήταν μια ξεκάθαρη παραβίαση της εντολής της κυβέρνησης Κουντουριώτη ενώ παράλληλα ήταν και μια κίνηση τακτικής. Σε αντίθεση πάντως με τους πατριούς προύχοντες, η οικογένεια Δεληγιάννη αλλά και η παράταξη Κολοκοτρώνη φαίνεται να αγνοεί μέχρι και εκείνη τη στιγμή τις προθέσεις των Υδραίων.



Σε όλον αυτό τον καταιγισμό των εξελίξεων προστίθεται και ένα νέο πρόσωπο, του οποίου ο ρόλος θα είναι καθοριστικός για την πορεία του εμφυλίου πολέμου. Ο Ιωάννης Κωλέττης, γιατρός με καταγωγή από το Συράκο Ιωαννίνων, θα αποτελέσει τον συνδετικό κρίκο μεταξύ Υδραίων και Ρουμελιωτών. Μια από τις πρώτες του κινήσεις ήταν να φέρει σε επαφή τον Γκούρα, μετέπειτα φρούραρχο των Αθηνών, και τον Καραϊσκάκη με τους Υδραίους καθιστώντας τους σημαντικούς συμμάχους του.

Στις 20 Ιουλίου 1824 έφτασαν και τα χρήματα του δανείου από την αγγλική κυβέρνηση. Έτσι η κυβέρνηση Κουντουριώτη ενισχύθηκε με ένα υπέρογκο χρηματικό ποσό, το οποίο χρησιμοποίησε για δικούς της συμφεροντολογικούς σκοπούς μοιράζοντας το επιλεκτικά, μόνο σε φίλα προσκείμενους σε αυτή. Επόμενη κίνηση ήταν η διενέργεια βουλευτικών εκλογών και η σύγκληση του νέου βουλευτικού την 1η Οκτωβρίου. Κατά κύριο λόγο η βουλή απαρτιζόταν από νησιώτες, συμμάχους των Κουντουριωταίων και γενικώς των Υδραίων. Αυτή εξέλεξε πρόεδρο της κυβέρνησης τον Γεώργιο Κουντουριώτη και μέλη αυτής τους Π. Μπότσαρη, Αν. Σπηλιωτάκη, Ιωάννη Κωλέττη και Ασημάκη Φωτήλα, ο οποίος όμως παραιτήθηκε λίγο αργότερα.

Η απάντηση των Μωραϊτών είναι άμεση. Συνασπίζονται όλοι σε μια ενιαία παράταξη ξεχνώντας για την ώρα τα μίσση που τους χώριζαν, αρνούνται να πληρώσουν φόρους και δίνουν εντολή στον Ασημάκη Φωτήλα να παραιτηθεί από μέλος της κυβέρνησης. Η σύγκρουση πια μεταξύ κυβέρνησης Κουντουριώτη και Μωραϊτών είναι γεγονός.[8]

Στις 23 Οκτωβρίου σώμα 500 στρατιωτών με επικεφαλής τον Παπαφλέσσα ξεκινάει για να επιβάλλει την τάξη στην Αρκαδία, η οποία είχε επαναστατήσει εναντίον της κυβέρνησης. Ο στρατός του Παπαφλέσσα εκδιώχθηκε κακήν κακώς από τον Γενναίο Κολοκοτρώνη και τον Κανέλλο Δεληγιάννη. Στα τέλη του 1824 ο Κολοκοτρώνης αρχίζει να πολιορκεί την Τρίπολη, ο Νικηταράς το Ναύπλιο και ο Νοταράς & ο Λόντος την Ακροκόρινθο. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι Λόντος και Ζαΐμης είχαν λύσει την πολιορκία της Πάτρας προκειμένου να συγκεντρώσουν τους στρατούς τους στις ιδιαίτερες πατρίδες τους.

Από αυτή τη στιγμή και μετά γράφεται μια από τις πιο μελανές σελίδες της ελληνικής επανάστασης. Οι Ρουμελιώτες και συγκεκριμένα οι Μακρυγιάννης, Τζαβέλλας, Καραϊσκάκης, Γκούρας, Δράκος και Καρατάσος διατάζονται να επιβάλουν την τάξη στην εξεγερμένη Πελοπόννησο. Σύμφωνα με τους ιστορικούς αυτή η έμπνευση του σχεδίου ήταν εξολοκλήρου του Ιωάννη Κωλέττη.[9]

Ένα απρόσμενο γεγονός έδωσε σημαντικό πλεονέκτημα νίκης στους Υδραίους. Ο θάνατος του Πάνου Κολοκοτρώνη βύθισε στη λύπη τον Θεόδωρο προκαλώντας του παράλληλα αδιαφορία για τα πολιτικά τεκταινόμενα. Ο Ζαΐμης με χίλιους άνδρες έφτασε τον Νοέμβριο στην Τρίπολη όπου τον περίμεναν οι Δεληγιανναίοι κ.α. Στις 25 Νοεμβρίου κατέφθασε στον Αχλαδόκαμπο ο στρατός των κυβερνητικών αλλά όταν άρχισε η μάχη με έκπληξη παρατήρησαν οι Μοραΐτες ότι οι περισσότεροι εκ των στρατιωτών τους, κυρίως Ρουμελιώτες και Σουλιώτες μισθοφόροι, δεν δέχονταν να πολεμήσουν. Αιτία ήταν τα μεγάλα ποσά που τους είχαν τάξει κατάσκοποι των κυβερνητικών αν παρέμεναν άπρακτοι. Έτσι οι κοτζαμπάσηδες αποχώρησαν και αποσύρθηκαν στις ιδιαίτερες πατρίδες του. Δύο μέρες πριν, στις 23 Νοεμβρίου, οι Ρουμελιώτες είχαν συγκρουστεί κοντά στην Κόρινθο με τα στρατεύματα του Λόντου και του Νοταρά. Αποτέλεσμα ήταν οι τελευταίοι, εξαιτίας λιποταξίας των μισθοφόρων τους, να ηττηθούν. Οι λεηλασίες που πραγματοποιήθηκαν στην έδρα των Νοταράδων, στα Τρίκαλα Κορινθίας ήταν άνευ προηγουμένου. Επιπλέον ο Σωτηράκης Νοταράς αναγκάστηκε με την βία να καταστήσει γενικό κληρονόμο της περιουσίας του τον ιατρό Σοφιανόπουλο, συνεργάτη του Γκούρα.[10]

Ύστερα ακολούθησε η εκστρατεία στην Αιγιαλεία όπου συμμετείχαν οι Ίσκος, Καραϊσκάκης, Μπότσαρης, Τζαβέλλας, Δράκος, Βαλτινός κ.α. Οι Μελετόπουλοι, οι Κουμανιώτες, οι Πετμεζαίοι και ο Νικολόπουλος είχαν ταχθεί με το μέρος τους έτσι δεν δυσκολεύτηκαν να προελάσουν στην Αχαΐα. Το μοναδικό πια εμπόδιο ήταν η Κερπινή Αχαΐας, πατρίδα των Ζαΐμηδων. Εκεί είχαν οχυρωθεί ο Λόντος και οι Ζαΐμηδες, οι οποίοι όμως απέτυχαν να τους αποκρούσουν εξαιτίας της λιποταξίας των Σαρδελιάνων, συμμάχων των πρώτων. Ο Ζαΐμης και ο Λόντος αναχώρησαν για την Ηλεία ενώ οι Ρουμελιώτες εισέβαλαν στην

Κερπινή. Οι σκηνές που ακολούθησαν ήταν φοβερές. Φρικτά εγκλήματα όπως αυτά των βιασμών, των βασανισμών συνέβησαν ενώ όλα τα σπίτια λεηλατήθηκαν. Στην ιστορία έμεινε η φράση ενός στρατιώτη που φώναζε ότι «πωλήται το φουστάνι της Ζαΐμενας».[11] Έπειτα στράφηκαν στην περιοχή των Δεληγιαννέων, την οποία οι είχαν εγκαταλείψει οι προύχοντες της. Αφού λεηλατήθηκε και αυτή ο Γκούρας και τα παλληκάρια του έστρεψαν την προσοχή τους στην Ηλεία και συγκεκριμένα στη Γαστούνη, την επικράτεια των Σισίνιδων. Το πλιάτσικο που ακολούθησε ήταν τρομερό αφού ο κάμπος της Γαστούνης ήταν από τις πιο πλούσιες περιοχές. Από την τεράστια βιβλιοθήκη των Σισίνιδων, περίπου 10.000 τόμοι, δεν γλίτωσε τίποτα παρά μόνο μερικά σπάνια βιβλία που κατέληξαν στον Σοφιανόπουλο.[12]

Ο Φωτάκος έγραψε για τα γεγονότα αυτά ότι «ηρκεί μόνον ότι όλοι ήσαν Μοραΐται και όλους τους εγύμνωναν και τους εκαταφρόνουν» ενώ ο Σπυρίδων Τρικούπης αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «η εισβολή των πέραν του Ισθμού στρατευμάτων δοθέντων εις αρπαγήν ανακάλεσεν εις την μνήμη των παθόντων όσα κακά έπαθαν επι της εισβολής των Αλβανών οι πατέρες αυτών».[13]

Στις 23 Ιανουαρίου του 1825 όλα έχουν τελειώσει. Ο Κολοκοτρώνης, Θεόδωρος Γρίβας, οι Γεώργιος και Χρύσανθος Σισίνης, οι Σωτήρης και Ιωάννης Νοταράς, οι Δεληγιανναίοι και μερικοί άλλοι φυλακίζονται στο μοναστήρι του Προφήτη Ηλία στην Ύδρα. Ο Ασημάκης Φωτήλας διέφυγε της συλλήψεως ενώ ο Παλαιών Πατρών Γερμανός συνελήφθη από τον Νικολέτο Σοφιανόπουλο και αφού οδηγήθηκε στη Γαστούνη, από εκεί και πέρα προχώρησε πεζός, γεγονός πρωτάκουστο για κληρικό τέτοιας κατηγορίας. Την ίδια εποχή ο Οδυσσέας Ανδρούτσος νομίζοντας ότι θα του δοθεί αμνηστία παραδίνεται στις αρχές και φυλακίζεται στην Αθήνα. Εκεί αφού βασανίστηκε απάνθρωπα, ρίχτηκε από την Ακρόπολη στις 26 Ιουνίου 1825. Στον λαό διαδόθηκε ότι πήγε να δραπετεύσει και τσακίστηκε. Υπεύθυνος για τον θάνατο του ήταν το άλλοτε πρωτοπαλικάρό του ο Γκούρας.

Έτσι έχοντας επικρατήσει ολοκληρωτικά και έχοντας φυλακίσει όλους τους πολιτικούς αντιπάλους της η φιλοαγγλική κυβέρνηση Κουντουριώτη ήταν πλέον ελεύθερη να περάσει την πολιτική της και να ηγηθεί της επανάστασης.

- Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος 1946-1949

Με τον όρο Ελληνικός Εμφύλιος Πόλεμος 1946-1949 εννοούμε την περίοδο ενόπλων, αντι-ανταρτικών συγκρούσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα μεταξύ του Ελληνικού Στρατού και του ανταρτικών δυνάμεων του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας (υπό τον έλεγχο του Κομμουνιστικού Κόμματος Ελλάδας). Διήρκεσε από τον Μάρτιο του 1946 έως τον Αύγουστο του 1949 και είχε ως αποτέλεσμα την ήττα των κομμουνιστών ανταρτών. Ο Ελληνικός Εμφύλιος θεωρείται διεθνώς ως η πρώτη πράξη του ψυχρού πόλεμου στη μεταπολεμική ιστορία και ήταν η πολεμική σύγκρουση με τις μεγαλύτερες απώλειες που γνώρισε η χώρα από το 1830 έως σήμερα.

Παραδοσιακά σημείο έναρξης του Εμφυλίου Πολέμου θεωρείται η επίθεση ομάδας πρώην ανταρτών του ΕΛΑΣ του Μακεδονικού γραφείου του ΚΚΕ υπό την ηγεσία του Αλέξη Ρόσιου («Καπετάν Υψηλάντης») στο Σταθμό Χωροφυλακής Λιτοχώρου Πιερίας την νύχτα της 30ης Μαρτίου 1946 παραμονή των εκλογών. Η ομάδα των ανταρτών αποτελούμενη από 33 ένοπλους του Ρόσιου διενήργησε επίθεση εναντίον μιας διμοιρίας Εθνοφυλακής και μιας δύναμης Χωροφυλακής. Από την επίθεση σκοτώθηκαν εννέα χωροφύλακες, δύο λοχίες και ένας οπλίτης της Εθνοφυλακής. Η ομάδα των ανταρτών αποχώρησε το πρωί πυρπολώνοντας τον σταθμό, ενώ αποκόμισε 4 αιχμαλώτους και λιγοστό οπλισμό. Η επίθεση θεωρήθηκε ως απάντηση στις εκτελέσεις, διώξεις, εξορίες και φυλακίσεις που υφίσταντο οι πολίτες που ανήκαν στο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας και ήταν προσωπική εντολή του Γραμματέα του ΚΚΕ Νίκου Ζαχαριάδη.

Σύμφωνα με κάποιους άλλους ιστορικούς είναι η τρίτη φάση ενός ένοπλου αγώνα που ξεκινά με τις ένοπλες συγκρούσεις μεταξύ αντιστασιακών οργανώσεων κατά τη διάρκεια του 1943 (πρώτη φάση) και τις μάχες στην Ήπειρο και στην Αθήνα το Δεκέμβριο του 1944 (δεύτερη φάση). Αυτές οι φάσεις είναι ξεχωριστές, διότι η κάθε μια έχει τα δικά της χαρακτηριστικά, αλλά είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους και τελικά θα καθορίσουν τον πολιτικό και διεθνή προσανατολισμό της Ελλάδας για τα επόμενα χρόνια. Αυτή τη θεώρηση την επανέφερε μια ομάδα πολιτικών επιστημόνων (με την συνδρομή Ιστορικών) που ήρθε σε σκληρή διένεξη με ιστορικούς καθώς και δημοσιογράφους.

# ΤΕΛΟΣ